

institutions of higher education that train specialists in specific specialties, such as: aviation specialists, military, civil defense specialists, the national guard, etc. Readiness for independent activity is a leading factor of already formed specialists that improve their professional competences and contributes to implementation of the principle of "lifelong learning".

It is highlighted that the development of independent activity as an incentive for self-improvement during the professional training of students of specialized higher schools. These skills provide students with the opportunity to independently acquire knowledge, analyze, control, adjust and so on.

It is said that the purpose of reflection formation during students' independent activity in the specialized higher education institutions involves educational process activization and professional knowledge requirements. The process of reflection formation and developing skills of independent activity will not be successful until the outlined goal is realized by students, perceived by them, compared with their needs and capabilities.

It is concluded that reflexive analysis of independent activity helps students to form a conscious attitude to it and to be responsible for its results. The formation of reflection during the development of independent activity contributes to the awareness and evaluation of their actions. The ability to understand the goals of educational and professional activities, perform control actions and assessments will lead to the improvement of students' independent activities in the specialized higher education institutions.

Key words: students, subject of study, development, independent activity, reflection.

УДК 378.147:373.011.3-051:911

Аліна Слюта

Національний університет

«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка

ORCID ID 0000-0002-6055-1344

DOI 10.24139/2312-5993/2020.08/294-305

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТОПОНІМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ГЕОГРАФІЇ В УМОВАХ КОНТЕКСТНОЇ ОСВІТИ

У статті проаналізовано педагогічні умови формування топонімічних компетентностей у майбутніх учителів географії. Наголошено, що головною метою майбутнього вчителя географії в професійній діяльності є необхідність правильно використовувати топоніми в своїй майбутній професії, що є результатом компетентісно-культурологічного підходу в географічній освіті.

Установлено, що технологія формування топонімічної компетентності має циклічний алгоритм формування. Автором спроектована технологічна модель формування топонімічної компетентності майбутніх учителів географії, яка заснована на інтеграції компетентісного та культурологічного підходів в умовах контекстної освіти.

Ключові слова: контекстна освіта, майбутні вчителі географії, педагогічні умови, топонімічна компетентність.

Постановка проблеми. В останні десятиліття педагогічну освіту в Україні модернізують в зв'язку з ускладненням ролі вчителя в суспільстві та розширенням його соціально-професійних функцій. Виходячи з нової парадигми освіти вчителі покликані вирішувати не тільки науково-

методичні завдання освіти, а й завдання науково-педагогічного характеру, спрямовані на соціальний, особистісний, пізнавальний і комунікативний розвиток учнів (*Концепція географічної освіти*).

Гостро стоїть питання про необхідність підготовки в закладах вищої освіти вчителя якісно іншого типу. Отже, сьогодні підготовка майбутнього вчителя-предметника розглядається не тільки як підготовка фахівця в конкретній предметній області, але і як особистості, яка має володіє необхідними компетентностями для практичної організації розвитку освітнього середовища, що обумовлює модернізацію цілей, змісту і технологічного інструментарію педагогічної освіти.

Аналіз актуальних досліджень. Характерною ознакою поняття «педагогічні умови» є те, що воно включає в себе елементи всіх складових освітнього процесу: цілі, зміст, методи, форми й засоби навчання. На думку Т. Попови, педагогічні умови являють собою «обставини процесу навчання, які є результатом цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів, а також організаційних форм навчання для досягнення певних дидактичних цілей» (Попова, 2007). Погоджуючись із цим твердженням, можемо констатувати той факт, що розробка педагогічних умов формування кожної професійної компетентності повинна ґрунтуватися на спроектованій технології навчання майбутніх фахівців. Для реалізації такого роду технології на дисциплінарному рівні повинні обов'язково створюватися педагогічні умови, які в свою чергу повинні бути зумовлені специфікою змісту дисципліни, її методичною забезпеченістю й кількістю аудиторних годин.

Проблеми формування професійно-спеціалізованих компетентностей здобувачів освіти розглядалися у працях Н. Бахмат, К. Борисенко, О. Брусюнцевої, О. Гури, О. Дубініної, Л. Карташової та М. Морозової.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні та розробці системи формування топографічних компетентностей у майбутніх учителів географії, заснованої на інтеграції компетентнісного та культурологічного підходів в умовах контекстної освіти.

Методи дослідження. Досягнення мети передбачало застосування низки методів, зокрема загальнонаукових та спеціальних методів: аналізу та синтезу, порівняльного, термінологічного аналізу й узагальнення. У представленому дослідженні ми спиралися на компетентнісно-культурологічний підхід.

Виклад основного матеріалу. Проведений аналіз проблеми формування системи професійно-спеціалізованих компетентностей у

майбутніх учителів географії дозволяє зробити висновок про складність, багаторівневність цього процесу. Під професійно-спеціалізованими компетентностями майбутніх учителів географії ми розуміємо інтегровані комплекси знань, умінь і навичок, а також досвіду їх застосування студентами в умовах навчальної, наукової, навчально-професійної діяльності, опосередковані специфікою географічної культури і загальною географічною освітою, які забезпечують здатність майбутніх фахівців продуктивно вирішувати завдання професійної діяльності. Серед проаналізованих нами професійно-спеціалізованих компетентностей майбутніх учителів географії однією з головних є компетентність володіння мовою географічних назв або, по-іншому, топонімічна компетентність. Її сутність полягає в тому, що майбутній учитель географії повинен не тільки знати цю мову, але й володіти прийомами навчання географічної мови учнів.

Проблема полягає в тому, що у студентів в традиційному навчанні топонімічна компетентність формується в умовах невідповідності між змістом і методикою їх спеціальної професійної підготовки, з одного боку, і професійними завданнями вчителя-географа з іншого. Як показують спостереження з цієї причини, на педагогічній практиці, більшість студентів не готові ефективно вирішувати професійні завдання в області педагогічної діяльності, а саме: здійснювати навчання та виховання в сфері освіти відповідно до вимог освітніх стандартів, і використовувати технології, які відповідають віковим особливостям учнів і відображають специфіку їх предметної області (Брюханова, 2010).

На нашу думку, для досягнення позитивного результату, за якого майбутній учитель географії знає мову географічних назв на професійному рівні і здатний навчати цій мові учнів, потрібна спеціальна освітня технологія. Зважаючи на те, що топоніміку можна назвати «триединою наукою, яка народилася на стику мовознавства, історії та географії» (Максаковский, 1998). Як зазначає академік В. Максаковский у монографії «Географічна культура», «топоніми – це не просто слова, а географічні назви, що становлять специфічну мову географії і завжди пов'язані з конкретною територією» (Максаковский, 1998). Головною метою майбутнього вчителя географії в професійній діяльності є необхідність правильно використовувати топоніми в своїй майбутній професії, що є результатом компетентнісного та культурологічного підходів у географічній освіті будь-якого рівня.

Раніше в методиці навчання географії вивчення номенклатури розглядалося з позиції процесу формування одиничних понять і уявлень, який обов'язково супроводжувався роботою з картою, а також комплексом

наочних засобів навчання, які допомагають сформуванню уявлення про досліджувані об'єкти (Кобернік, 2012). В умовах контекстної освіти географічні назви методисти відносять до емпіричних знань, без опори на які неможливе формування в учнів теоретичних знань. На думку С. Іщука, проєктування ідей культурологічної парадигми в системі навчання підвищує роль культурологічного знання, заснованого на образному сприйнятті навколишнього світу, при якому образ є провідним елементом пізнання. Отже, в основу навчання в межах компетентісно-культурологічного підходу повинна бути покладена методична система, спрямована на формування географічно-образної картини світу (Іщук, 2008; Федюк, 2008). Повідну роль у вивченні географії відіграє просторово-географічне уявлення. Знайомство з топонімічними картинами України та області формує в майбутніх фахівців повагу до природи, історії, культури, національних особливостей, традицій і способу життя народів, що населяють нашу країну. Під час організації майбутнім учителем географії з учнями краєзнавчої роботи, топонімічна компетентність відіграє значну роль: аналіз географічних назв допомагає усвідомити особливості природи, господарства, населення, історичного минулого свого краю, крім того, звернення до назв створює асоціації, необхідні для більш глибокого розуміння подій і фактів та активізує інтерес до рідних місць (Борова, 2011). Топонімічна компетентність майбутніх учителів географії відрізняється стійкою мотивацією до вивчення географічних назв, яка обумовлена професійним інтересом до поповнення топонімічних знань і розвитку вмінь і навичок їх застосувати. Позитивна пізнавальна мотивація в майбутніх фахівців базується на впізнанні образів географічних об'єктів і рефлексивних діях «я знаю чи (не знаю), де це знаходиться», а також на зацікавленості, звідки з'явилася назва. Діяльнішим компонентом топонімічної компетентності ми вважаємо оволодіння майбутніми вчителями географії відповідними методичними знаннями, уміннями й навичками, а також діяльністю щодо навчання мови географічних назв учнів. У сучасній освітній практиці кожному вчителю географії доводиться балансувати між «номенклатурою» і «теорією», оскільки ігнорування однієї помітно шкодить іншій та знижує якість навчання. Обсяг географічної номенклатури в географічній освіті швидше збільшується, ніж зменшується, а час на її вивчення значно скорочується. Зокрема, у нову програму були додані пам'ятки Всесвітньої природної і культурної спадщини. Також значна частина (більше 40 %) завдань ЗНО з географії передбачає впевнене володіння знаннями географічної номенклатури. Тому майбутньому фахівцю в галузі географії недостатньо самому добре знати географічну номенклатуру, він

повинен насамперед знати методику формування цих знань в учнів. Проблеми формування топонімічної компетентності в майбутніх учителів географії розглядаються нами в тісному зв'язку з проблемами формування знань географічної номенклатури у школярів. Зокрема, вивчення географічної номенклатури в теорії і методиці навчання географії традиційно розглядається в якості самостійного дидактичного елементу.

Проведений нами аналіз списків номенклатури в шкільних програмах з географії (Навчальні програми для 5-9 кл. та 10-11 кл.) для закладів загальної середньої освіти показав, що в початковому (загальному) курсі географії (6 клас) до вивчення рекомендуються 80-90 номенклатурних одиниць, у курсі географії материків і океанів (7 клас) їх близько 200, а в інтегрованому курсі географії України (фізична та соціальна) (8-9 клас) число топонімів наближається до 500. З курсу соціально-економічної географії світу рекомендованих списків номенклатури в програмах нами не було виявлено. Серед завдань шкільного курсу географії в якості рекомендованих навчальних дій фігурують завдання щодо заповнення контурних карт. У закладах вищої освіти майбутнім учителям географії традиційно надається список опорної номенклатури із завданням вивчити ці назви. Підручники ЗВО наповнені номенклатурою, наприклад, у підручниках із «Фізичної географії материків і океанів» кількість згадуваних у тексті географічних назв коливається близько 2-2,5 тисячі, причому в тексті топоніми не завжди виділяються курсивом (Мельничук, 2008; Панасенко, 2001). У практикумах наводяться рекомендовані до вивчення великі списки топонімів, теж, як правило, без указівки правильних наголосів. Наприклад, у практикумі з «Загального землезнавства» в списку понад 800 топонімів, у практикумі з «Фізичної географії материків і океанів» більше 1 тисячі (Багров, 2000; Боков, 2000; Черваньов, 2000; Гришанков, 2001; Коротун, 1999; Медина, 1974).

Одним із особливостей прояву топонімічної компетентності є розвиток і підтримка в учнів мотивації до запам'ятовування топонімів та поповнення словникового фонду своєї «уявної карти». У шкільній методиці з цією метою використовуються різні топонімічно-дидактичні ігри, засновані на змагальному інтересі («Хто швидше підпише німу карту?», «Дізнайся географічний силует», «Третій (п'ятий) зайвий», «Подорож спиною до карти», «Пошта»), які також сприяють закріпленню знань номенклатури.

Таким чином, у межах традиційного навчання в ЗВО в майбутніх учителів географії формування топонімічної компетентності значно ускладнюється, адже з одного боку, у межах дисциплін предметної

підготовки студенти вивчають тисячі географічних назв, причому часто без акцентування, знання яких із них затребувані в шкільній освіті. З іншого боку, прийоми вивчення географічних назв у школярів освоюються майбутніми фахівцями в курсі «Методики навчання географії» в кращому випадку на одному практичному занятті, а частіше виносяться на самостійну роботу, безпосереднє освоєння на педагогічній практиці. Результатом такого процесу є те, що майбутні вчителі географії в процесі педагогічної практики на своїх уроках намагаються залучити учнів до самостійного вивчення великого обсягу номенклатури. Відзначимо, що топонімічна компетентність формується в майбутніх учителів географії не тільки в межах вивчення спеціальних дисциплін та в процесі педагогічної практики, а й у процесі позааудиторної роботи та професійно-спрямованій формі освіти майбутнього фахівця. Нами спроектована технологічна модель формування топографічної компетентності майбутніх учителів географії, яка заснована інтеграції компетентнісного та культурологічного підходів в умовах контекстної освіти (рис. 1).

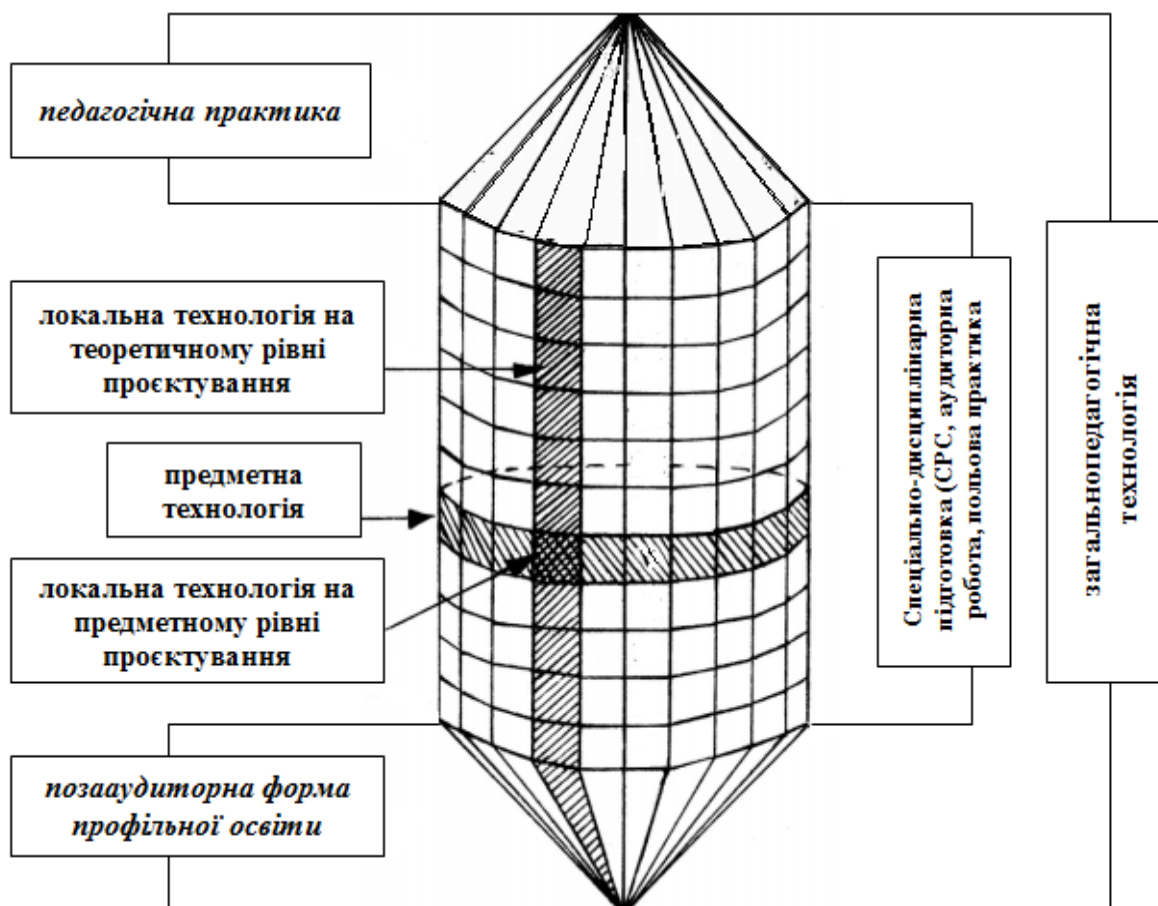

Рис. 1. Модель формування топонімічної компетентності майбутніх учителів географії в умовах контекстної освіти

Локальні технології формування топонімічної компетентності майбутніх учителів географії (на теоретичному рівні проектування освітнього процесу) в моделі представлені вертикальними гранями, оскільки вони реалізуються в процесі всієї спеціальної професійної підготовки.

Предметні технології формування топонімічної компетентності відображають спеціально-дисциплінарну підготовку майбутніх учителів географії, реалізовану аудиторно й позааудиторно (тобто в контексті дисципліни і в обов'язковому порядку). Вони показані в моделі горизонтальними зрізами, що представлені профільними дисциплінами. Позадисциплінарна підготовка майбутніх учителів географії показана в моделі у вигляді двох вершин багатогранника, тим самим демонструється інтеграційна сутність досвіду даних видів практичної діяльності. Це педагогічна практика та позааудиторна форма профільної освіти майбутніх учителів географії. Технологічні компоненти (форми, методи, засоби та прийоми) позааудиторної форми освіти майбутніх учителів географії являють собою способи організації професійно-спрямованих видів діяльності студентів, які реалізуються в позааудиторних умовах для забезпечення формування топонімічних компетентностей. Загальнопедагогічна технологія представлена у вигляді кристала-багатогранника, форма якого уособлює компетентісно-культурологічний підхід до профільної освіти студентів у вигляді цілісного образу спеціальної професійної підготовки майбутніх учителів географії, націленої на формування ідеального фахівця, який володіє професійно-педагогічною культурою (як географічною, так і методичною та їх складовими). Її складовими є спеціально-дисциплінарна підготовка, що доповнюється, з одного боку, педагогічною практикою та, з іншого боку, позааудиторною формою профільної освіти студентів. Модель демонструє, що особливе місце в освітньому процесі належить педагогічним умовам, які насамперед беруть участь у формуванні топонімічної компетентності майбутніх учителів географії. Таким чином, до складу загальнопедагогічних технологій входять локальні технології формування топонімічних компетентностей, які проєктуються на теоретичному рівні для всього періоду навчання майбутніх учителів географії в ЗВО. При цьому формування топонімічних компетентностей характеризується проєктним алгоритмом викладення дисциплін, оскільки їх формування забезпечується вивченням професійних дисциплін, а саме кожна дисципліна має свою унікальну предметну технологію. Проаналізувавши освітньо-професійні програми, навчальні та робочі програми дисциплін підготовки майбутніх учителів географії за спеціальністю 014 Середня освіта (Географія), виявлено, що

дисципліни «Загальна геологія», «Історична геологія з основами палеонтології» буквально пронизані географічними назвами рівнин, гір, вулканів, річок, озер, морів, родовищ. Таким чином, можна констатувати той факт, що контекст цих дисциплін сприяє формуванню когнітивного компоненту топонімічної компетентності, але більшою мірою стихійно, оскільки в результативно-цільовому фокусі цих дисциплін знаходиться процес формування у студентів компетентності володіння геологічної номенклатурою. «Картографія» та «ГІС технології», беруть участь, насамперед, у формуванні когнітивного компонента топонімічної компетентності, оскільки географічні назви – це необхідний елемент будь-якої карти. За підсумками вивчення даних курсів студенти повинні вміти читати готову карту і вміти створювати власні. Майбутні вчителі географії навчаються розуміти не тільки буквенні позначення, а й картографічний образ топоніма, який створюється кольоровою шкалою, а також у цілому сприймати картографічний простір, запам'ятовувати взаєморозташування географічних об'єктів. Курси «Фізична географія України», «Загальне землезнавство», «Метеорологія», «Гідрологія», «Геоморфологія», «Основи ландшафтознавства», «Фізична географія материків і океанів» та «Географія ґрунтів з основами ґрунтознавства» є базовими для формування у студентів топонімічної компетентності в галузі фізико-географічної картини світу. Студенти виконують дії, спрямовані на оволодіння комплексом знань, умінь і навичок по роботі з географічної номенклатури, а також опановують первинний методичний досвід навчання мови географічних назв. Курси «Соціальна та економічна географія», «Економічна і соціальна географія України» – є базовими для формування в майбутніх учителів географії топонімічної компетентності, але вже в області соціально-економічної картини світу. Курси «Країнознавство», «Рекреаційна географія», «Геоєкологія» та «Географія природних ресурсів України» готують студентів до комплексного викладання географії з топонімічним нахилом, адже в дисциплінах також повинен обов'язково бути присутній практикум з вивчення значущих фізико-географічних і соціально-економічних топонімів регіонів. «Географія туризму» передбачає вивчення систематизованого списку номенклатури, із зазначенням правильних наголосів у назвах. У межах дисципліни «Географія Чернігівської області» студенти проводять власні краєзнавчі дослідження своєї «малої Батьківщини», які включають вивчення топоніміки території, аналіз картографічних матеріалів. У процесі проходження польових практик із геології, топографії, метеорології, гідрології, геоморфології, гідрології, географії ґрунтів; комплексної практики з

економічної, соціальної та фізичної географії в майбутніх учителів географії відбувається розвиток топонімічної компетентності на основі вивчення топонімів територій проведення польових практик. Під час польової практики студенти знайомляться з картами району практики, спостерігають географічні об'єкти в реальності, цікавляться в місцевих жителів історією походження топонімів. У студентів відпрацьовуються вміння орієнтуватися на місцевості за компасом, топографічній карті, GPS навігатору, при цьому студентами використовуються знання географічних назв. У процесі вивчення дисципліни «Методика навчання географії» майбутні вчителі географії вивчають теорію питання навчання учнів мови географічних назв у навчальній діяльності, освоюють прийоми вивчення географічної номенклатури в школі для подальшої професійної діяльності, а саме: виконання завдань зі шкільної практики, обумовлених віковими особливостями учнів (контурні карти, кросворди, географічні диктанти, вікторини, дидактичні ігри), а також виконання завдань із розробками дидактичних матеріалів для навчання учнів знань географічної номенклатури. Курс «Основи науково-дослідницької діяльності» є практичним результатом наукової діяльності майбутніх учителів географії. В умовах навчально-професійної діяльності студента, а саме в процесі написання звітів із практик, курсових робіт прослідковується рівень сформованості топонімічної компетентності за психолого-практичними критеріями. Активна педагогічна практика – це завершальний етап формування топонімічної компетентності, оскільки тільки в її умовах майбутні вчителі географії мають можливість реалізувати свої компетентності в умовах навчально-професійної діяльності. Безперечно, сприятливими педагогічними умовами для здійснення завершального етапу формування топонімічної компетентності є: надбання практичних умінь та досвіду викладання географії в усіх паралелях; допомога досвідченого вчителя-методиста та вчителя-предметника; укомплектованість якісними настінними картами й мультимедійним обладнанням кабінету географії; наявність у всіх учнів класу атласів. Тільки в умовах педагогічної практики можна достовірно оцінити в майбутніх учителів географії рівень сформованості топонімічної компетентності за всіма критеріям. Також необхідно відзначити, що топонімічна компетентність формується у студентів не тільки в межах спеціальних дисциплін, а й у позааудиторній (самостійній) професійно-спрямованій формі освіти, що також відмічено в пропонованій моделі формування топонімічної компетентності майбутніх учителів географії в умовах контекстної освіти.

Варто відмітити, що збагаченню топонімічної компетентності сприяють такі технологічні компоненти, як: екскурсії на природні, соціально-культурні та виробничі об'єкти; професійно-орієнтоване оформлення коридору і аудиторій; спільний перегляд та обговорення авторських відеофільмів (презентацій) за підсумками походів, польових досліджень, подорожей; організація зустрічей студентів із цікавими людьми: ученими-географами, мандрівниками, краєзнавцями, екологами, учителями географії.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, проведений аналіз показав, що технологія формування топонімічної компетентності має циклічний алгоритм формування та структурно майже в повному обсязі реалізується в базових курсах: «Загальне землезнавство», «Фізична географія материків і океанів», «Фізична географія України», «Економічна і соціальна географія України», «Країнознавство», «Рекреаційна географія», «Географія Чернігівської області». У цих дисциплінах повинні бути впроваджені всі необхідні педагогічні умови для формування компонентів топонімічної компетентності. Обов'язково повинні бути реалізовані всі види діяльності з помітним переважанням географічної компоненти.

Проблема формування топонімічних компетентностей у майбутніх учителів географії може бути вирішена тільки на основі концепції їх спеціальної професійної підготовки. Концептуальне бачення єдиного процесу спеціальної професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі географії демонструє модель формування топонімічної компетентності майбутніх учителів географії в умовах сьогодення, що обумовлює обґрунтування оновленого змісту їх навчання в контексті технологічного інструментарію педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

- Багров, М. В., Боков, В. О., Черваньов, І. Г. (2000). *Землезнавство*. Київ (Bagrov, M. V., Bokov, V. O., Chervanev, I. G. (2000). *Geology*. Kyiv).
- Борисенко, К. Б. (2017). Формування спеціальних компетентностей майбутнього вчителя географії у процесі навчальних практик: регіональний аспект. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*, 56-57, 114-122 (Borysenko, K. B. (2017). Formation of special competences of the future teacher of geography in the process of educational practices: regional aspect. *Problems of engineering and pedagogical education*, 56-57, 114-122).
- Борова, Т. А. (2011). *Теоретичні засади адаптивного управління професійним розвитком науково-педагогічних працівників вищого навчального закладу*. Харків (Borova, T. A. (2011). *Theoretical bases of adaptive management of professional development of scientific and pedagogical workers of the higher education institution*. Kharkiv).
- Брюханова, Н. О. (2010). *Основи педагогічного проектування в інженернопедагогічній освіті*. Харків (Briukhanova, N. O. (2010). *Fundamentals of pedagogical design in engineering pedagogical education*. Kharkiv).

- Гришанков, Г. Е. (2001). *Введение в физическую географию: предмет и метод*. Київ (Grishankov, G. E. (2001). *Introduction to physical geography: subject and method*. Kyiv).
- Іщук, С. І., Федюк, О. М. (2008). Географія культури – важливий напрямок суспільно-географічних досліджень. *Економічна та соціальна географія*, 58, 206-212 (Ishchuk, S. I., Fediuk, O. M. (2008). Geography of culture is an important area of socio-geographical research. *Economic and social geography*, 58, 206-212).
- Кобернік, С. Г. (2012). *Науково-методичні засади географічної освіти в основній школі*. НПУ імені МП Драгоманова. (Kobernik, S. H. (2012) *Scientific and methodological principles of geographical education in primary school*. NPU named after M. P. Drahomanov).
- Концепція географічної освіти в основній школі. Режим доступу: http://undip.org.ua/structure/laboratory/geogr_ekon/proekt_konc_geogr_osv.pdf (*The concept of geographical education in primary school*. Retrieved from: http://undip.org.ua/structure/laboratory/geogr_ekon/proekt_konc_geogr_osv.pdf).
- Коротун, І. М. (1999). *Основи загального землезнавства*. Рівне (Korotun, I. M. (1999). *Fundamentals of General Geology*. Rivne).
- Максаковский, В. П. (1998). *Географическая культура: учебное пособие для студентов вузов*. М.: Гуманитарный издательский центр «Владос» (Maksakovskiy, V. P. (1998). *Geographic culture: a textbook for university students*. M.: Humanitarian publishing center "Vlados").
- Медина, В. С. (1974). *Загальна фізична географія*. Київ (Medina, V. S. (1974). *General physical geography*. Kyiv).
- Мельничук, В. П., Мельничук, Л. В. (2008). *Практикум з фізичної географії материків та океанів*. Ужгород (Melnychuk, V. P., Melnychuk, L. V. (2008). *Workshop on the physical geography of continents and oceans*. Uzhhorod).
- Навчальні програми для 10-11 кл. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv> (*Basic programs for 10-11 grades*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>).
- Навчальні програми для 5-9 кл. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2020/geografiya-6-9-14.07.2017.pdf> (*Basic programs for 5-9 grades*. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2020/geografiya-6-9-14.07.2017.pdf>).
- Нормативні документи кафедри географії НУЧК імені Т. Г. Шевченка. Режим доступу: <http://chnpu.edu.ua/lecterns/physandmath-lectern/318-kafedra-geografiji> (*Normative documents of the Department of Geography of NUChK named after T. G. Shevchenko*. Retrieved from: <http://chnpu.edu.ua/lecterns/physandmath-lectern/318-kafedra-geografiji>).
- Панасенко, Б. Д. (2001). *Фізична географія материків і океанів: навч. посіб.* Вінниця (Panasenko, B. D. (2001). *Physical geography of continents and oceans: textbook*. Vinnytsia).
- Попова, Т. І. (2007). *Педагогічні умови організації виробничої практики у професійно-технічних училищах швейного профілю в Україні (друга половина XX століття)* (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01). Харків (Popova, T. I. (2007). *Pedagogical conditions of organization of industrial practice in vocational schools of sewing profile in Ukraine (second half of the XX century)* (PhD thesis). Kharkiv).

РЕЗЮМЕ

Слюта Алина. Педагогические условия формирования топонимической компетентности будущих учителей географии в условиях контекстного обучения.

В статье проанализированы педагогические условия формирования топонимических компетентностей будущих учителей географии. Отмечено, что главной целью будущего учителя географии в профессиональной деятельности является необходимость правильно использовать топонимы в своей будущей профессии, и является результатом компетентно-культурологического подхода в географическом образовании. Установлено, что технология формирования топонимической компетентности имеет циклический алгоритм формирования. Автором спроектирована технологическая модель формирования топонимической компетентности будущих учителей географии, которая основана на интеграции компетентностного и культурологического подходов в условиях контекстного обучения.

Ключевые слова: контекстное обучение, будущие учителя географии, педагогические условия, топонимическая компетентность.

SUMMARY

Sliuta Alina. Pedagogical conditions for the formation of the future geography teachers' toponymic competence in conditions of a context education.

The pedagogical conditions for the formation of the future geography teachers' toponymic competence are analyzed in the article. It is emphasized that the main goal of the future teacher of geography in professional activities is the need to properly use place names in their future profession, which is the result of competence and cultural approach in geographical education. The concept of "pedagogical conditions" includes elements of all components of the educational process, including goals, content, methods, forms and means of teaching. The special educational technology is needed to achieve a positive result: the future geography teacher knows the geographical names language at a professional level and is able to teach others this language. The methodological system aimed at forming a geographical picture of the world should be the basis of training in the competence and cultural approach, because the volume of geographical nomenclature in geographical education increases rather than decreases, and the time to study it is significantly reduced.

It is noted that toponymic competence is formed in future teachers of geography not only in the study of special disciplines and in the process of pedagogical practice, but also in the process of extracurricular activities and professionally oriented form of the future specialist education. A model for the formation of the future geography teachers topographic competence was proposed. The model is based on the integration of competence and cultural approach in the context of contextual education. The problem of formation of toponymic competences in future teachers of geography can be solved only on the basis of the concept of their special professional training. It was found that the technology of toponymic competence formation has a cyclic algorithm. This technology is structurally implemented in the following basic courses: "General Geology", "Physical Geography of Continents and Oceans", "Physical Geography of Ukraine", "Economic and Social Geography of Ukraine", "Local History", "Recreational Geography", "Geography of Chernihiv Region".

All the necessary pedagogical conditions for the formation of components of toponymic competence must be implemented in the process of studying these disciplines. All activities with a significant predominance of geographical components must be implemented.

Key words: contextual education, future geography teachers, pedagogical conditions, toponymic competence.